

דף נט

'אמר ליה תניתוה נתארמלו או נתגרשו מן הנשואין פסולות מן האירוסין כשרות. אמר ליה לשיייה חללה לא קמיבעיא לי דביאה היא דמשווייה חללה...' — ושמואל הוה הדברים כי סבר שלא יחלל קאי על תחילת הפסוק אלמנה וגרושה... לא יקח — הרי ש'ק'חה' זו נישואין במשמע. (עפ"י רמב"ן)

'שאני התם דכתיב יקח אשה. — הכא נמי כתיב אשה? — אחת ולא שתיים. ומה ראית...?' — יש אומרים שהרמב"ם פירש סוגית הגמרא כך: אותה 'אשה' (והוא אשה בבתוליה יקח) לא בא לרבות אלא למעט אחת ולא שתיים, שאסור לו לכהן גדול לישא שתי נשים. ומקשה 'ומה ראית' לדרוש מאם בתולה מעמיו יקח אשה לרבות אירס את האלמנה בעודו הדיוט, ומוהא אשה למעט. ותיירץ, הא אשתני גופה הא לא אשתני גופה. (עפ"י מגיד משנה איסורי ביאה יז, ג.)

וכתב שמכאן מקור דברי הרמב"ם שכהן גדול אסור לו לישא שתי נשים. ומהרש"ל דחה פירוש זה. ולדבריו צריך לפרש כמו שכתב מהר"ץ חיות (ביומא יג.). שאין איסור ממש לישא שתי נשים אלא אסור לו לעבוד ביוהכ"פ כשהוא נשוי לשתיים, הלכך אין נאה לו לישא ולגרש).

'דומיא דגרושה מה גרושה בין מן הנישואין בין מן האירוסין...' — פשוט לגמרא שגרושה שנאמר בכהן גדול אף מן האירוסין היא — רש"י מפרש משום שגרושה כולל מסתמא כל האופנים, כי אין לך ללמוד משום מקום אחר שדוקא נשואה. והתוס' מפרשים, דומיא דגרושה דכהן הדיוט שאין בו איסור בעולה, ומה לי גרושה מן הנישואין או מן האירוסין. פירוש נוסף: מפני שעיקר דין גירושין כתוב בארוסה, הלכך סתם גרושה ודאי מדבר באותו אופן. (עפ"י רש"י תענית טז.)

(ע"ב) 'מאי איריא משום בעולה תיפוק ליה דהויא לה זונה...' — ואם תאמר, היכן שמענו בדברי רב שפסולה משום בעולה ולא משום זונה, הלא רב סתם דבריו ואמר 'פסולה לכהונה' ולא פירש הטעם. ויש לומר שדברי רב מוסבים על משנתנו, בפסולי כהן גדול, ואם משום זונה הלא היתה פסולה אף לכהן הדיוט ואינו ענין למשנה שלנו (מהרש"א). והראשונים פרשו, מכך שלא אמר רב נבעלה שלא כדרכה עשאה זונה ופסולה לכהונה משמע שאין פסולה אלא משום בעולה, ולכהן גדול דוקא. (רשב"א וריטב"א)

'אי כרבי אלעזר מאי איריא משום בעולה תיפוק ליה דהויא לה זונה דהא אמר רבי אלעזר פנוי הבא על הפנויה עשאה זונה' — היה יכול לומר שרב אמר כרבי שמעון שמכשיר בוגרת, ולא כרבי אלעזר — אלא שמקשה לפי מה שאמר המתירן, שרב כרבי אלעזר. ועוד היה יכול לתירץ שלענין זה, שפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה, רב אינו סובר כרבי אלעזר. ועוד יכול היה להעמיד באנוסה, שאין דינה כ'זונה' לפי דברי רבה לעיל (נו: ללשון אחרונה) — אלא שלא רצה לדחוק (רמב"ן).

והתוס' פרשו שבאמת רב עצמו אינו סובר כרבי אלעזר אלא כוונת המתירן שרב שאמר פסולה, לדברי רבי אלעזר קאמר. ועל כן מקשה הלא לרבי אלעזר עצמו נחשבת 'זונה' ואם כן היה לרב לומר שאסורה משום זונה.

(בתוס' אין התיחסות לשאלה האחרונה, לתירץ באונס. ושם לפי פירושם גם זה לא קשה, כי לדברי רבי אלעזר שפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה, אפשר שאין חילוק בין רצון לאונס, כי לדעתו שם זנות אינו תלוי במעשה עבירה. (וכן תירץ בשו"ת דובב מישרים ח"ג ק. וכן כתב באבי עזרי (קמא) — אישות א, ד.)

וברשב"א הקשה לרבי אלעזר מדוע הוצרך ריבוי מיוחד מהכתוב לפסול בעולה שלא כדרכה, תיפוק ליה משום זונה [וכן הקשה

מהרש"א מהדו"ב]. ולא תירץ שהוצרך לבעולה שלא כדרכה באונס — משמע שפשוט לו שלרבי אלעזר נחשבת זונה אף בכגון זה. ועוד יש לסייע לזה, ממה שכתב שאין לתרץ בממאנת, כי מדאורייתא אין אלו נישואין. ומבואר מדבריו שאפילו בדרך אישות, כל שאינה נשואה לו מדאורייתא נחשבת 'זונה' לר"א. ואילו היה הדבר תלוי באיסור, הלא נראה שאין כאן איסור דאורייתא ד'לא תהיה קדשה' אף קודם שתקנו חכמים קדושין לקטנה (ויל"ע בשו"ת הריב"ש שצה שצה) — אלא מוכח שאף ללא איסור זה עשאה זונה, וא"כ הוא הדין באונס. [ואולם לאחר שתקנו חכמים קידושי קטנה, שוב אינה אסורה משום 'זונה' אף לרבי אלעזר, כי לא אמר רבי אלעזר אלא בפני הבא על הפנויה שלא לשם אישות, וזה נחשב 'לשם אישות', ואפילו שאישות זו מדרבנן]. וצ"ע. אמנם בשו"ת הריב"ש (קצד, הובא במשל"מ) משמע שכל שבא לשם אישות אפילו אין האישות מתקיימת מצד הדין, מודה רבי אליעזר. ומ"מ יש מקום לומר שאונס שונה, שאינו לשם אישות. שו"ר כעין זה מבואר מדברי הרשב"א עצמו בהמשך (ובתשובה ח"א אלף רלא), שאף באונס לר"א עשאה זונה, אלא שלא נחית לסברא הנזכרת).

*

למה כהן גדול אסור באלמנה — בעבור שביום הכיפורים כהן גדול נכנס לפני ולפנים ומזכיר שם המפורש, ושמא היה בישראל שום אשה יפה והיה הכהן-גדול מחשב רעה על בעלה שימות בשעת הזכרה כדי שישאנה — לכך אסר כהן גדול באלמנה. (פירוש רבי חיים פלטיאל — אמור)

'... כבר נאמר לעיל שהכהן הגדול חייב להיות נשוי. איסורי כהונה של כהן גדול הם מקיפים יותר משל כהן הדייט, שהרי כהן הדייט מזהה רק על זונה, חללה וגרושה; נישואיו מורים אפוא, צניעות, קדושת כהונה, שלום וריעות הם עמודי התווך של חיי הנישואין בישראל. יתירים עליהם נישואי כהן גדול; הם מבטאים אחדות בלב ונפש, בהשקפות ובדרכי החיים של האיש והאשה. שכן כהן גדול מזהה גם על אלמנה, והוא מצווה על נערה בתולה; הוזה אומר: אשתו טרם סיגלה לעצמה את ההשקפות ודרכי החיים של איש אחר; והיא נבחרה בגיל, שבו אפילו הרהור באיש אחר טרם עלה על דעתה'. (מפירוש רש"ר הירש. ויסוד הדברים בספר החינוך רע"ב)

זוהא אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת... —

היה יכול לכתוב 'בתולה', וייתר ב' י' (בבתוליה) — לרמזו, עד י"ב שנים בתוליה שלמים. (בעל הטורים — אמור כא, ג)

דף ט

מצות לקיחת בתולה לכהן גדול
 'בוגרת ומוכת עץ לא ישא, ואם נשא — נשוי. אלמא סופה להיות בוגרת תחתיו, סופה להיות מוכת עץ תחתיו, הכא נמי סופה להיות בעולה תחתיו? קשיא' —
 מבואר בגמרא שכהן גדול, על אף שאסור לישא בוגרת ומוכת עץ, אם נשאה — אינו חייב לגרשה. לעומת זאת אם נשא בעולה (מאתר) — חייב להוציאה. ובבעולת עצמו אמר רב שחייב להוציאה, ועל כך הקשו בגמרא מה חילוק בינה לבוגרת, הלא גם היא סופה להיות בעולה תחתיו. ונשאר ב'קשיא'.
 ואף על פי כן דינו של רב לא נדחה, וכפי שפסק הרמב"ם.
 ויש לעיין בדין זה: הרי כשאמרה תורה והוא אשה בבתוליה יקח... כי אם בתולה מעמיו יקח אשה — בנוסף לבעולה ממש כלולות באזהרה זו גם בוגרת ומוכת עץ, כדברי הגמרא, מפני שאינן בתולות